

Alfred Badia

DEU METAMORFOSIS I LA NOVA LLEI POTSER CAMÍ D'ATZAR

L'AUTOR EXPLICA EL QUE SAP DELS SEUS POEMES

Les metamorfosis són allò que aquest mot suggereix d'antuvi en literatura. Com en Ovidi, com en Apuleu, com en Kafka, algú muda en bestioles o plantes reals i en éssers potser inerts, diguem «màgicament». I no hi ha sinó un subjecte de trasmudança, que és el mateix autor, això sí, carregat d'unes «representacions» que de seguida es diran. És un conscient retorn al mite, l'autor no se n'amaga, però a un mite sense glorificacions humanes ni divines, un mite d'interrogacions obsessives. (L'autor no hi pot fer més, és un racionalista crític tant com un preguntaire. Però gosa creure que també les insuficiències del coneixement humà, que ablamen les seves preguntes sense resposta, tenen dret a esdevenir mite).

¿Quina solta pot tenir, en el nostre moment històrics i en els nostres latituds, una poesia que reprèn el mite de les metamorfosis? Contesto com puc: L'autor, un home que potser només parla en nom d'ell mateix, o que potser actua com símbol d'una classe d'homes afeixugats per una certa mena de sensibilitat, o que aspira a ser representació de l'espècie humana (i ja l'excusareu), demana, clama als déus que l'alliberin de la servitud de ser home. I els déus (uns déus de la mitologia mesopotàmica que després presentaré) es veu que se l'escolten, i el muden successivament en una rastellera d'altres éssers, vivents o inerts, no sense que es produeixin un cert nombre de conflictes amb la càrrega significativa abans al·ludida.

Aquest home que no vol ser home, aquest home que clama als déus, ha arribat a una mena d'atzucac. Si rebutja la seva condició humana, ho fa per culpa de la consciència que en té, pel sofriment, per la ira amb què la viu. Aquesta mena d'animal que és l'home, pensa l'autor, és com un gran sac de contradiccions, de deficiències, d'inharmonia, de finitud:

essencialment moridor, el turmenta l'angoixa d'haver de morir. Anhelós de saber si res l'espera després de la mort, veu que no hi ha cap criteri vàlid que l'autoritzi a emetre un judici segur. Si esmola el pensament, la seva troballa irrecusable és que la ment és incapaç d'aconseguir cap veritat que no sigui tautològica, doncs vitalment inútil. Vol veure-hi clar, i s'adona que a ell, que es pensa ser lliure, el mouen forces còsmiques gegantines, així el sexe, la por, l'instint de continuar existint, les quals potser l'empenyen necessàriament a la violència, la de la defensa i la de l'atac. Fuig del dolor, i la inexorable mort sovint va precedida de sofriments psíquics i orgànics atroços. Les malalties, la decadència, l'obnubilació mental, ja el flagel·len ben abans de morir; i també l'angoixa, els tabús, la responsabilitat moral, el remordiment, la soledat. L'amenaça l'espant de la imbecilitat arterioscleròtica i el monstre de la senilitat bavejant. A vegades (i ara l'autor parla per mateix, però sap que n'hi ha molts que senten com ell), allò que com a ésser social potser estima més que res, la comunitat de gent de la seva llengua, veu que està en crisi d'identitat i en perill de desaparició; aleshores la ira de la seva impotència d'home lligat i emmordassat l'exalta mil cops cada dia; prou sap que és una ira dolenta, perquè està entacada d'odi, però també té la certesa que és una ira justa. Com a ésser individual de carn i ossos, és clar que a ell, com a tot home li cal nodrir-se de milers de plantes i d'animals (no pot pas menjar pedres ni beure aire), és adir, a tot home li cal de matar constantment per devorar el que mata, o de refiar-se dels qui tenen l'ofici de matar. Matar, devorar, matar devorar, heus aquí el destí dels humans vivents, destí idèntic al de totes les bèsties amb estómac, baldament no «pensin» com l'home. Posat a cercar consol en el Déu del Qui li van parlar tant de petit, l'autor troba que només hi ha dues maneres vàlides de representar-se'l: la que el suposa un ésser personal (però aquest Déu, quan li demanem ajut, no contesta), i la que el veu com un gran oblit, una gran absència, una gran calma impersonal sense nom i sense fons, és a dir una manera de no ser aquest mal somni del viure humà; en tot cas, un ésser buit de tota significació intel·ligible, car no li són aplicables cap de les categories que l'home és capaç de deduir, i la idea d'esser, posat que tingui la mala pensada d'emprar-la, li va tan baldera com al Déu personal. L'autor de les metamorfosis, amb raó o sense, troba que la vida de l'home és una mala jugada. I clama als déus: Mudeu-me en una altra cosa!

He dit que presentaria aquests déus. Un artifici literari, unes ganes de «ser original», menen l'autor a cercar-los en la mitologia mesopotàmica. Els déus que el muden (o que muden la humanitat, o la fracció d'humanitat que ell representa) són:

ENLIL. És el déu de l'aire en moviment, del vent. Aquest déu és símbol de la llibertat, la llibertat que l'home anhela, la llibertat impossible. Ara sabem que el vent, el moviment de l'aire, és el resultat d'uns molts precisos condicionaments físics, però per a una consciència precientífica, res no hi ha menys influït per poders externs que el vent. Per això la llibertat del vent apareix com a no regida per cap llei, com a pur atzar espontani. L'atzar, pensa l'autor amb Monod, és l'antítesi de la llei ineluctable, Enlil, el déu-vent, el símbol de la llibertat-atzar, és, per aquest motiu, un déu capaç d'entendre l'home, el pobrissó fantàstic, que en la mesura que vol ser ell mateix, es troba enemic de tota llei.

ANU. És el déu-cel o el déu-sol, el déu que simbolitza l'ordre còsmic, la ineluctable aparició nocturna del mateix enteranyinat d'estrelles, la successió invariable de les estacions, el gir de les constel·lacions a cúpula del cel. allò que Anu disposa (i com que no ho entenem, no sabem si és fruit d'una misteriosa saviesa o d'una sagrada arbitrariedad) és infrangible. Qui s'hi oposa, és reu de sacrilegi. Tanmateix, l'autor pensa que Anu intenta pal·liar el rigor dels seus decrets incomprensibles amb unes certes «compensacions gaudioses», així la bona companyia dels altres, l'esperança, l'oblit del sofriment, l'amor, en resum, la «folia», que diria Sartre, o el «sense sentit» del positivisme, si en fem una «màquina metafísica». Folia i sense sentit, sí. Perquè caldria no pas pal·liar el decrets, sinó canviar-los.

UNAPIXTIM. Unapixtim no és cap déu, és un home. És el Noè mesopotàmic, l'únic home que se salvà del diluvi. (A la història mesopotàmica, també i ha un diluvi universal). Només que en la mitologia d'aquesta cultura, Unapixtim per haver-se salvat de la mort d'aigua, rep d'Anu el do de la immortalitat. Unapixtim és un home immortal que viu tot sol en un paradís per a ell tot sol. ¿Voleu res més horrible que un home esdevingut immortal en la solitud? Unapixtim aconsegueix alliberar-se d'aquest horror, gràcies a l'oblit, do compensador que li concedeix Anu. L'oblit d'Unapixtim, però, només és del seu passat. Ell veu l'autor dels poemes, el sent, l'entén. I com que està dotat de poders sobrehumans, també intervé en els seus metamorfosis. Ara, aquests mudaments que Unapixtim li procura, són l'origen de molts dolors nous que a l'autor li tocarà de viure. Car Unapixtim, que no deixa de ser home, erra sempre, es foravia. Potser és que en el fons del seu insondable ensopiment vegetal, enveja l'home moridor, desitja morir. Però això, contra els desigs de l'autor dels poemes, i mogut pels obscurs rancors, intervé en el seu fat, no pas alliberant-l'en , sinó llançant-lo primer a l'evasió, després a un major sofrir. Unapixtim, l'home immortal, té mala gelosia de ressentit.

MARDUK, finalment, el déu creador. L'autor li atribueix el poder canviar la natura, un poder que potser ja no és màgic. ¿Per què hauria de inalterable la natura humana? En l'evolució de les espècies, no és pas obligat de pensar que l'home sigui el tipus definitiu i inamovible, L'autor suposa que Marduk fa sorgir de l'espècie humana una altra espècie diferent, Com que fins a l'home, tots els canvis esdevinguts, amb tants de tempteigs com vulgheu, han conduït, tanmateix, a un ésser intel·lectualment més poderós que no tots els altres, no sembla absurd de penar que el POSTHOME, resultat de l'última metamorfosi, pugui ser algú no tant ninot, no tant joguina de les forces còsmiques com els altres animals, l'home comprès. Nietzsche el qualifica de superhome. Però, què en podem saber de debò? Diferent de l'home, això sí. ¿Potser una mica menys desgraciat que no som vós i jo?

Assenyalo que des del punt de vista formal, aquests homes són tots en rima consonant aguda i segueixen models estròfics de la poesia trobadoresca del segle XII. Sovint en estrofes de versos decasil·labs, amb accent a la quarta i a la vuitena, o a la quarta i a la desena síl·labes. O en altres estrofes vàries de vuit versos amb accents a la quarts i a la vuitena síl·labes.

PRIMERA METAMORFOSI: LLAGOST

L'autor clama als deus. Enlil, el déu de l'aire en moviment, sap quin és el seu anhel pregon, i el canvia en llagost. L'autor sent la joia. Ser llagost vol dir saltar, trinxar, no conèixer bé ni mal, no saber que existeix la mort.

SEGONA METAMORFOSI: OLIU

De cop, l'autor esdevingut llagost es transforma en oliu. Aquest canvi és obra d'Unapixtim, i l'autor ho sap. L'olivera és el símbol de la meditació, però l'autor no vol ser olivera, no vol meditar. Sap que el pensament mena al «saber que no se sap», al verí d'ideacions irremeiablement inútils.

TERCERA METAMORFOSI: LLUERT

Enlil sent la nova queixa de l'autor esdevingut oliu, i el canvia en lluert. Ara l'home-lluert ha de matar bestioles per viure, i ell mateix és amenaçat de mort per la serp. Tanmateix l'accepta, aquesta llei de la jungla. Ara jo no és —no ho sent— home, sinó bèstia, és a dir, un ésser innocent.

QUARTA METAMORFOSI: PARDAL

Anu intervé, el déu-sol, i canvia el lluert en pardal. Aquesta mutació llança l'autor a un tipus de vida interior que voldria haver eludit per sempre. En un cert moment el copsa l'encís de la companyia de milers de pardals, piuladissos, voladors, ben nodrits com ell, en un capvespre d'abril sota el plugim. Però després de l'encís ve la solitud. I Anu el seu-sol que l'ha fet pardal, mai no ve —ell ho sap beníssim— a fer-li companyia.

CINQUENA METAMORFOSI: ARANYA

Altre cop Enlil salva l'autor. I Enlil sap que el que cal és no defugir la realitat, no enganyar-se, no oblidar que la vida dels éssers vivents —i doncs de l'home— és un joc de lluites entre individus i grups que s'entredvoren. Donada la «jungla fonamental», el que cal és saber fruir el gaudi salvatge de la lluita per l'existència, quan ets fort per matar i devorar tu. I l'autor esdevé aranya, la més cruel i poderosa de les petites feres de l'univers. Per un breu temps l'autor se sent feliç del seu poder cruel. Però heus ací que de cop recorda que quan tenia forma d'home era rapaç com l'aranya («feria el feble, era cruel», diu). I aquest record el fa sofrir. Aleshores és quan descobreix l'arrel del seu mal: el mal de l'home, si viure és fonamentalment violència, carnatge, tirania, agressió o submissió (amb la mort ineluctable com a terme), i si aquestes situacions el fan sofrir, és de saber-ho, d'adonar-se'n. El mal de l'home, sigui quina sigui la forma que adopti, és la seva consciència d'home.

SISENA METAMORFOSI: ESPARPALL

Unapixtim sent el clam de l'aranya. I li diu: El que tu vols no és pas alliberar-te de la consciència, sinó deixar de ser. I empeny l'aranya a un espadat on s'estimba en un buit sense fons, símbol del no-res. Però heus ací que l'aranya no esdevé no-res, sinó esparpall, escampadissa dels seus membres, quelcom encara connex. Desfet en mil bocins, encara li queda, a l'home-esparpall, l'ahnel de ser. ¿L'home és, potser, un anhel inextingible?

SETENA METAMORFOSI: TRUITA

Anu, el déu solar, adverteix la mala jugada d'Unapixtim, posa un fons a l'abisme on cau l'aranya esbocinada, i transforma l'esparpall en peix, en truita d'un riu molt gran. De moment l'home-truita esdevé feliç de sentir-se el cos, de poder córrer, en aparença oblidós i lliurement, riu amunt i riu avall. Tanmateix, aviat se sent novament frustrat. El seu delit, el seu desfici, s'adona que no vénen d'ell, que no els controla ell. Ell és la joguina

d'unes forces còsmiques alienes a la seva consciència. Ho diu en el darrer vers, novament colpit: «Jo ja no visc, em viu qui em dóna alè».

VUITENA METAMORFOSI: VENT

A la nova queixa de l'home-truita, Enlil respon alliberant-lo de la servitud d'aquest desfici que l'home no domina ni controla, les deus del qual són externes a l'home. I la truita esdevé ram de vent. És la llibertat d'atzar, la felicitat de viure —d'existir— sense consciència, el pur joc sense llei. El sentit d'aquest canvi i de la felicitat de l'home-vent és que l'evolució còsmica hauria hagut d'aturar-se abans de l'aparició de qualsevol mena de consciència.

NOVENA METAMORFOSI: CUC

Però la vida —l'existència— d'aquesta llibertat-atzar topa amb la ira d'Unapixtim. En càstig d'haver volgut tornar no-res l'aranya, Anu ha llevat a Unapixtim el do de l'oblit. Ara Unapixtim recorda, i doncs, sofreix. En venjança d'aquest sofriment, acusant l'home-vent de violació de la llei, el transforma en cuc. Un cuc amb consciència d'home, sofriment atroç! I aquest càstig, Unapixtim l'aplica en nom d'Anu, en nom de la llei. No es estrany el clam de l'home-cuc contra la llei.

DESENA METAMORFOSI: POSTHOME

L'home-cuc enfonsat en el terror de viure sotmès a la necessitat de lleis cruels, invoca, desesperat, al mort. Aleshores Marduk, el déu-creador, intervé i canvia el cuc en posthome, és a dir, en un exemplar de la nova espècie que sorgeix de l'evolució. El sentit d'aquest canvi és: no és possible d'aconseguir la inconsciència, el venturós oblit, la llibertat-atzar del vent. No és possible d'eludir la llei. Però és possible l'adveniment d'una nova llei. És un do de Marduk, el déu-creador.

LA NOVA LLEI POTSER CAMÍ D'ATZAR

A cí el poema es desfà en jocs rítmics, rimes internes, homofonies, «trobar clus». És que l'home ha passar a la NOVA LLEI, és un ésser nou. Res ni ningú no poden saber com serà aquest nou ésser, els mots actuals no basten, caldria crear un llenguatge nou. Però en aquesta esfera de la novetat radical, hi ha l'única possibilitat d'una vida millor. I ací, és clar, és quan el destí de l'autor dels poemes es confon inevitablement amb el suposat destí de la humanitat.

I

Primera metamorfosi

LLAGOST

Sota els alts cors d'una lluna d'agost,
plena de nit de glapits i feram,
Enlil de l'aire féu cas la meu clam,
i em mudà el cos. Ara sóc un llagost.

Salto molt alt per desfici de joc,
bec tous de mel, xuclo el moll del canyar,
detesto el coit, a batzacs, del mardà,
ignoro l'home, sé el badabadoc.

Amb dents de serp no em fereix l'esbarzer,
caure és més joia, volar, és de qui fuig.
Un pàmpol sec em serveix de supluig,
faig el camí del sol capdavanter.

Amor, dolor, brum llunyà del que fui.
Trinxar, saltar, goig d'instants, purs aürts.
Devero llucs, però estalvio furts,
busco xardors, sóc només un avui.

Lliure del jo, si la mort ve aviat.
o si s'atarda, ara dic tant se val.
Sóc un llagost, no conec bé ni mal.
Enlil ho féu. Sóc llagost pel seu grat.

II

Segona metamorfosi

OLIU

¿Qui em féu oliu —jo no ho volguí—
per les llosardes d'un camí
bleït de sols, sense destí?
¿Qui em diu, «viuràs
servint d'hostal a l'escorpí,
meditaràs»?

Jo era un llagost. Pels rierals,
per fonolledes, per fondals,
trinxava ullastres, espinals.
Tu has fet el crim
quan m'has mudat, gelós dels salts,
Unapixtim!

Els fruits m'abunden, malastrucs,
i em cauen, negres, tous de cucs.
Moro vivint, com els eunucs.
No vull ser oliu
de llucs porucs, de brancs feixucs,
arbre pensiu!

No vull la ment, si estic fermat,
rebutjo el somni enlluernat,
i el foll conhort del condemnat.
Mentre vivim
si no ho sabem, tot és salvat,
Unapixtim!

Muda'm, Enlil! Penso. Tinc por
de ser immortal ple de rancor
covant raó, com l'escurçó
que fa verí
mentre medita en la foscor.
Tinc por de mi.

III

Tercera metamorfosi

LLUERT

Gran xuclador, Enlil airós, reblert
de remolins divins, amb bec de griu,
m'ha esgalabrat. Ja no sóc oliu.
Mudo en brut, Ototoi! Sóc un lluert.

Pregunto on vinc, doncs vinc mortal. Estic
en un marjal, a llum morent. Tarquim.
No miris el marjal, Unapixtim!
Rösses arreu. Fa d'Hèrcul, el boïc.

Sóc cuallarg, i caço el mosquit groc.
Sóc ventreblanc, i vaig terrús-terrús.
Si ve la serp, fujo clivella enjús.
Quiet, sóc una gàrgola. No em moc.

Cruspir o ser cruspit. Dius pietat?
Això és boira de mots pels ois de Freud.
Dolor curt, goig menut. Quan dura el coit?
Vaig a un terranc. M'hi adormo estenallat.

Sóc un lluert, clapat de groc i verd.
Visc a l'aguait, vida dels innocent.
Païdors glots, pertot. No me'n dolc gens.
Enlil ho feu. Ell em mudà lluert.

IV

Quarta metamorfosi

PARDAL

¿Perquè, si jo no vull, Anu déu-cel,
em muda de lluert, brut innocent,
e em llança a somnis, com Unapixtim?
No vull la ment!, era el meu clam ardent.
Fora el saber, que em desamaga el crim!
Lluny el voler, que va camí d'anhel!

Però Anu flameja, el déu més alt.
A llamps, fa mes escames, plomissol.
Ell m'abrusa la polpa amb foc feroç.
I creixo, i crio bec, i enceto el vol,
car alabato en força del meu cos.
Anu em fa volador. Neixo pardal.

Pelluco brins a la llambrusca. Sé
que menjucar grans i llavors, pertot
alejant matí i vespre, és foll esplai.
Fujo del moix, que em vol caçar d'un bot.
Piulo com un orat. No dormo mai.
I volo mot. Potser busco el plaer?

Cau un plugim molt fi sobre el guaret.
Aigua d'abril, déu Anu, què pretens?
L'eixam d'alats com jo crida la nit.
Piuladissa de cent alabatents!
Sé que van tips, els ho conec pel crit.
Paren el bec als núvols. Tenen set.

Anu, és l'encís!: El ventre associat,
el gust llord d'hom mateix, la germanor
d'uns alirets al vespre, el curt volar,
el dolç plugim, mentre s'adorm la por...
Demà serà l'angoixa. Tornarà
—Anu, déu-cel és cel— la soledat.

V

Cinquena metamorfosi

ARANYA

Sóc un pardal en llibertat.
Estic malalt de soledat
perquè sóc minso i vaig pioc?
Si no fos feble, alatrencat,
si un cos d'atac em fos donat:
Viure, no fóra com un joc?

Enlil de l'aire, remolí,
escolta el meu cant salvatgí,
i em torna aranya, brut subtil;
pit cuirassat, pines botxí,
ventre filós. cap de verí,
no temo no la fi del fil.

On paro? Cau el sol pertot
Un xaragall encès fa un bot
per les escales d'un tirany.
Salta el renoc, esquitxa el llot.
Teranyinaire, pujo a un brot,
i filo, destre, el meu parany.

La caça, Enlil! El fil teixit
copsa el vol negre del mosquit.
(Jo freda i viva en un racó).
Hi vaig brunzent, li sego el pit,
el xuclo a glops. És exquisit.
L'agra despulla és mon penó.

Ampla és la terra entre cinc grins.
Quin bategar de vides dins!
Cucs fent bolitx, llavors grillant,
el boïc que obre cent camins,
l'herba creixent a tremolins...
Jo tot hom palpo, i vaig xuclant.

Qui pines té, frueix de mort.
Caçar, xuclar, segur deport.
Esperar molt és afalac.
Si enxampo vespa, és grossa sort.
(No hi val fibló. sap sa dissort).
La xuclo. És grossa, oh suc manyac!

I em ve el record: Això és plaer!
Hem que fui, el conec bé.
Feria el feble, era cruel:
l'amo que enxarxa el seu obrer,
l'armat que xucla qui el manté,
el rei que occeix el just rebel...

Tinc un bon ventre de timbal,
i ara em salica un fil malalt.
La mosca ve, trenca el parany.
L'enginy que el munta, ja no em val.
Qui records té, llangueix de mal.
La ment fa el mal. La ment és dany.

VI

Sisena metamorfosi

ESPARPALL

És evitern, Unapixtim. I em diu:
Eixit de mare, ets riu sense repòs.
Clames a Enlil, a Anu. Mudes cos
per llur voler. Ets sempre renadiu.

Però et corcores. Creador del mot,
ara t'urpa la ment, cacic inic.
Mudes de cos, no mudes de cacic.
Home en secret, o fuges o ho vols tot.

Vaig néixer humà, i habito en paradís.
Supervivent soliu del gran aiguat,
Anu em féu do de la immortalitat.
Si vull, oblido. Sé fer-me feliç.

Però tu no. Nasqueres en descuit,
i inexorables, tornen ment i verb.
Mudar no et salva d'aquest mal acerb.
Et cal deixar de ser. Caure en el buit.

Jo t'hi duré. A l'espadat aspriu,
poso la flor de la mort, d'alens seus.
Tu, l'aranya pilloca hi vas, i caus,
curta de fil per sempre, a l'ombradiu.

Rodoles, cos gamat, per l'estimball.
Pinces letals, ulls plans, ventre filós.
potes i palps, tot pesa i cau, confós.
Ja no ets aranya viva, ets esparpall.

Enlil, el déu de l'aire. Anu, déu-sol,
ja no et poden sentir. Ets caos pur.
Ni verb, ni ment, ni angoixa, ni conjur.
Flames i vent ignoren qui es dissol.

Pregunto: Què s'ha fet del clam rebel?
I fa un mormol, caient per l'estimball:
Em queda l'esma, encara arramassall.
Per ser un no-res, m'has de buidar d'anhel.

VII

Setena metamorfosi

TRUITA

Salto pel buit, esbocinat el cos,
i encara sóc. Què sóc? No tinc repòs.
Espars com pols, rodolo, tomballant,
i sento un fil d'anhel que em lliga els mals.
Davallo sempre. No té fons, el balç.
M'escolta, Unapixtim? Jo vaig cridant.

Anu. el gran déu-cel. el déu solar,
es torna di d'oïda cap al tard,
així que el seu ull roig es fa cremall.
I crida: el buit que et serva, et deixa il·lès.
Tu vols viure, no el cerques, el no-res.
Atura't! Neixi un fons a l'estimball!

I surt, de cap a cap de l'espadat,
esqueix de l'edat d'or, un tendre prat
on tots els meus bocins troben solaç:
gespa feliç, arbres tofuts, esbarts
d'ocells piulant, ramats jocunds d'isards...
I un gran vell hi serpeja: un riu d'ulls clars.

I trona, el gran déu-cel: Aquest nou crim
m'aïra com cap altre, Unapixtim!
I tu, esparpall. congria't! Que el caliu
vital d'adés. t'aglevi. Seràs peix
d'aigua dolça, i de gorg. Suara neix
del teu anhel, el brut més fugitiu.

I mudo en truita. Quin surt violent,
esdevenint compacte en el corrent,
sentir el poder del cos, la sang que el mou!
Furgo el roquer, cuejo a l'escumall,
m'esmunyo al fos, boto pel xaragall.
Sóc un peix d'Anu. Visc en un món nou.

M'ha fet verdós, amb sols vermells als flancs.
Els còdols em senyalen de verdancs
la panxa blanca, el llom de gris oliu.
Ignoro el coit. però no sóc eixorc.
i quan m'esquitllo a les llacors del gorg,
sóc som la serp del meu destí furtiu.

Com puja el fum per l'aire, a torterols,

jo m'enfilo, aigua amunt, a gambirols.
Giro cua, i davallo amb el corrent.
He oblidat mes mudances. Ara em neix
un foll desig de cursa. Sóc un peix,
ai, condemnat, a un viure furient.

Sóc truita, peix furtiu, peix de l'oblit.
Anu m'ha fet. M'atia dia i nit.
Jo no sóc jo, que sóc el seu voler.
Orbat de ment, no en copso el benifet.
He descobert un altre obscur secret:
jo ja no visc, em viu qui em dóna alè.

VIII

Vuitena metamorfosi

VENT

Jo ja no visc. El meu voler
de peix no guia el meu delit.
No em val el joc, em val l'oblit.
Visc manlevant vida i poder.
Sóc un desfici indefinit,
un peix follia, un pur deler.

Ho he descobert, i accepto el fat:
viure és sortir d'un pou profund,
on tot és tot, i tot és un.
Córrer és el preu d'aquest rescat.
si un déu em puja pou amunt,
a canvi em pren la llibertat.

I salta Enlil: Per qui és etern,
que estrany aquest orgull de ser!
Si tens poder, què hi fa d'on ve?
Tant val si és teu, o t'és extern-
Potser. si fos menys foraster,
saps si en tindries el govern?

Ets un desfici malcontent,
home d'angoixa i brut postís,
que en lloc de peix esquitlladís,
vols ser grumoll de deu, potent.
Anu et tragué d'un negre abís.
Jo et trec els mals. Jo et mudo en vent.

El déu de l'aire, remolí.
aürta el riu d'escuma i sol,
i en surto jo, peix que es dissol,

ram nou de vent de mal cenyir.
Llibert de l'aigua, emprenc el vol,
alè rebel, fora camí.

I crido ardit: no sóc servil;
si cal increpo els immortals.
Els m'han ferit, midant-me en fals:
Anu, fent-me la ment hostil,
Unapixtim, gelós de mals...
Tu sol m'entens, oh déu Enlil!

Un ram de vent de cos espars
muda sovint, si és vent marcenc.
Ara regolfa en un avenc,
ara envesteix clarors solars,
ara s'atarda, temorenc.
ara és joc pur com els isards.

No ho sóc, només, desfici foll:
si ofego els brams del torrent broix,
puc amansir-me com un moix,
o fer-me xiscle, ardent soroll.
Els penyalars em tornen toix.
Faig e galàpet pel rostoll.

Enlil m'ha fet deport clement.
Ningú no toqui el que ell ha fet!
Sortir de vida és benifet,
ell me n'ha tret l'enyor dement.
Ja no sóc brut. ni sóc concret-
Sóc l'atzar. Sóc ram de vent.

IX

Novena metamorfosi

CUC

Sóc l'atzar. Sóc un ram de vent.
¿Em mena Enlil, el deu airós,
o el joc de focs i de llangors
que Anu flameja, déu solar?
Vaig cel amunt o de corcoll,
sóc un brum tendre o un bram foll.
Vagabundejo. Sóc l'atzar.

Ni goig ni dol. Què és sentir?
No moriré, car no hi ha mort
per qui és atzar sense record.
No visc, sóc aire en giravolt.
Retorno a l'alba: terra i vent.
Abans de l'home, de la ment.
Abans del brut. Ni goig ni dol.

Enlil m'ho ha dit. (Jo no ho entenc):
Anu, déu-cel, culpà de crim
l'home immortal, Unapixtim.
Irat, li lleva el do d'oblit.
Fals déu, volgué fer-me no-res,
i em llançà al buit. Era defès.
Anu el puní. Enlil m'ho ha dit.

El malastruc té ingràt voler.
Sofreix, doncs usa crueltat.
I em fa: Mortal que haurà oblidat,

viola els límits. Seràs cuc.
T'han pres la vida? La tindràs.
Eres vol pur? Terrejaràs.
(Ara no oblida, el malastruc).

Mon cos de vent s'afua. Com
llampat per una grossa por,
s'estimba al fons d'un xuclador
on es transforma en cuc silent.
Perboc de vida, ai las. Bocí
de sucs greixosos. Brut mesquí.
Jo que tenia el cos de vent!

És llei cruel? Unapixtim
rebla, feral: Anu, aplacat,
no em torcerà la voluntat:
si eres anhel, seràs anhel.
Qui vida té, vida tindrà
fins que la mort el podrirà.
És clara llei, no llei cruel.

Fugim de llei, Enlil! Podrem?
No vull ser humà, no vull ser cuc!
No vull la vida, estrall feixuc!
Vull ser jo franc com tu! El rei
Furtiu del cel, del riu, del mar!
Sense records de res! L'atzar
sobre la llei! Fugim de llei!

X

Desena metamorfosi

POSTHOME

Escapar de raó, jou del vivent,
fugir de llei, destí de mort, per ser
vent en dansa, és follia. Unapixtim
em diu: En va reclames mudament.
Moriràs cuc. Serà el teu cos darrer.
I jo li faig: Tan gran és el meu crim?

Anu contesta amb veu de trencalòs,
tot ell braser de llum al cim del cel:
Qui t'afigures que ets, baladrer ignar?
Pots fer requesta de poder o repòs,
pots aspirar a senyorejar l'anhel,
no pots fugir de llei, no pots ser atzar!

De cuc silent, misèrrim reptador,
furgador en un comal sense camins,
tindràs el cos. Ta vida serà vil.
Però et deixo la ment, el teu corcó.
Brut estordit, seràs home per dins:
pensaràs, sofriràs, oh engany d'Enlil!

Caldrà que invoqui, Unapixtim, la mort?
Que el meu fat no t'alegri gaire temps!
Furgo grumolls que em fan de menja i niu.
Passo la terra. No tinc cap ni cor,
ni palps, ni pinces per lluitar. Ensems
mascle i femella. sóc espant soliu.

Però un esclat m'arriba fulgural,
flama lustral sobre la meva nit,
i em treu de la garrotxa on visc immers.
És el déu creador, Marduk! Assalt
d'un maurar mil·lenari, llança el crit
del destí: Hi ha llei nova a l'univers!

Llagost, oliu, truita, esparpall, lluert,
aranya, cuc, pardal, vent tot és fals.
Tu ets només home, i altre home seràs.
Neixes a nova llei, i és rumb incert
el que t'espera. Però els immortals
mai més no et mudaran. Ets tu, qui et fas.

XI

LA NOVA LLEI, POTSER CAMÍ D'ATZAR

Oh sorprenent conreu que un reu sofreix
sense lament! La ment s'hi esvaeix.
Nou mudament, consol que un sol forneix.
Últim intent, que un cert concert regeix.

Ferir el cremall. Vessar el bassal de l'art.
(Millor un boscall que un or, conhort ignar).
Quan bat el mall dement, de ment solar,
esclata el gall calent. Que lent el mar!

Seguir un estel d'allà. Dallar el clavell.
Volar pel cel que ho val. Coval molt vell.
Carvendre el vel venal, banal flabell.
Castrar l'anhel urbà, orbar el flagell.

Potser el camí. Deurà daurar els records.
O el vell molí de vent, devent esforç.
Mai sangtraïr, dolor d'olor de mort.
Tostemps servir d'alè, deler dels cors.

Tu, màgic cim feraç, faràs més vent?
A baix tarquim, Per dalt, pardal silent.
Curat el llim de fes, defès turment,
oblido el crim dolent. Duu lent l'intent.

Allò que cal: curar el coral dels pins.
El buit total, que sem! Cacem verins.
L'ahuc més alt, pujar als pujals divins.
Potser immortal? Parany per anys distints!